

**DOCUMENTE DIN RĂȘINARI.
COPIILE ROMÂNNO-CHIRILICE DE SECOL XVIII ALE
CĂRȚII OCOLNIȚĂ (1488) ȘI EXTRASULUI ACTULUI DE DANIE (1383)***

Tatiana Onilov**

Abstract. *The study introduces and edits two different copies containing Rășinari's „Cartea Ocolnița” („book” of the Rășinari village borders) of 1488, both copies being written in Romanian language with Cyrillic letters. After a few considerations regarding the way in which the old Slavonic Cyrillic letters (that differ from the Russian letters used today) can be reproduced best with the help of soft programmes, the author exposes: 1) the more detailed and dated copy preserved at the National Archives in Sibiu, including „Cartea Ocolnița” (22 May 1488) and the extract from the deed of donation (7 January 1383) in Romanian-Cyrillic, while the dates of both documents, as well as a final sentence indicating the scribe (copyist) Petru Cazan, priest in Rășinari and notary of the church synod, are written in Latin; 2) the more simple, incomplete and undated copy of „Cartea Ocolnița”, preserved in the Church Museum at the Bishop House in Rășinari. When doing the transcription and transliteration of the two copies, the author was counseled by the Slavonic expert Eugeniu Lazăr, scientific researcher from the National History Museum of Romania in Bucharest, who also suggested several investigation and interpretation hypotheses. Even if the original document was not found yet, it can be assumed that there existed even more copies in circulation. In the study's annex, the copy from Sibiu and that from Rășinari are reproduced in transcription with Cyrillic letters and transliteration with Latin letters, and are critically edited.*

Keywords: Rășinari, Romanian-Cyrillic copies, 18th century, *Cartea Ocolnița*, 1488, extract from a deed of donation, 1383

Mai multe copii româno-chirilice¹ ale unui document de la Rășinari – *Cartea Ocolnița* (1488) – ridică o serie de întrebări atât pentru istoricii interesați de depistarea originalului acestui document, cât și pentru cercetătorii ce se apleacă asupra textului actului contestat de-a lungul anilor. Textul scris în româno-chirilică variază de la o copie la alta, în funcție de perioada în care acesta a fost transcris. Se pare că pe parcursul anilor, informația a fost ajustată și completată.

Interesul pentru detaliile furnizate de document rezidă în dorința de a compara textul tuturor copiilor depistate până în prezent, cu scopul de a creiona o imagine de

* Articolul sintetizează comunicările susținute la Conferințele internaționale organizate de Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca la 22-23 mai 2019 și la 3-5 februarie 2020, precum și la Sesiunea anuală de comunicări științifice, desfășurată la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș din Baia Mare în perioada 9-10 octombrie 2019. Articolul și editarea documentelor sunt susținute printr-un grant de cercetare realizat cu sprijin financiar din Fondul Recurent al Donatorilor, aflat la dispoziția Academiei Române și gestionat prin Fundația „PATRIMONIUM”, intitulat *Patrimoniul istorico-juridic românesc în documente și arhive inedite*, nr. proiect: GAR-UM-2019-II-2.5-13, director de grant: Ela Cosma.

** Cercetător științific asociat, dr., Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române; e-mail: tatiana_onilov@yahoo.com.

¹ Îi mulțumesc pentru sfaturile sale avizate și ajutorul său neprețuit specialistului slavonist Eugeniu Lazăr, cercetător științific III la Muzeul Național de Istorie a României din București.

ansamblu asupra datelor ce se referă la hotarul localității Rășinari. Descifrarea și transcrierea textului reprezintă una dintre etapele cercetării. Metodele de lucru și pașii care au fost realizați pentru transcrierea copiilor româno-chirilice ale acestui act sunt subiecte care merită a fi luate în considerare. În lucrarea de față sunt abordate aspecte ce țin de dificultățile și de provocările transcrierii copiilor româno-chirilice ale documentului *Cartea Ocolnița*, precum și de bucuriile rezultate din munca de cercetare a unor asemenea rarități arhivistice.

Transcrierea și transliterarea copiilor Cărții Ocolniță

Studiul în cauză face analiza a două documente ce reprezintă două copii distincte ale *Cărții Ocolnița* – act ce stabilește hotarul localității Rășinari. Accentul principal cade pe identificarea similitudinilor, dar și a diferențelor textuale ale celor două copii. Incursiunea analitică este mai degrabă o prezentare a metodei de lucru folosite pentru punerea în valoare a documentelor descoperite recent și analizate de către cercetătorii Institutului de Istorie „George Barițiu”. Este vorba despre: 1) o copie, cel mai probabil întocmită în a doua jumătate a secolului XVIII, a documentului care conține *Cartea Ocolnița* (1488) și extrasul actului de danie (1383) de la Rășinari, act depistat în Arhivele de la Sibiu², și 2) o copie a aceleiași *Cărți Ocolnița*, care a fost identificată în incinta Muzeului Bisericesc din localitatea Rășinari³, a cărei datare nu este specificată. Cele două copii sunt diferite ca structură, conținut, caligrafie și ca aport informațional.

Ceea ce a reprezentat o primă provocare în valorificarea acestor acte a fost transcrierea și transliterarea lor. Trebuie să menționăm că ambele copii ale documentelor sunt scrise în română cu caractere chirilice-slavone. Înțelegerea textului, transcrierea acestuia cu caractere chirilice-slavone, apoi transliterarea propriu-zisă în limba română, cu caractere latine, a fost o primă etapă de lucru. Deoarece ne-am propus să redăm textul chirilico-român, la scrierea căruia a fost folosit alfabetul slavon, care conține atât grafeme chirilice, cât și semne grafice de proveniență greacă, am optat să pornim de aici analiza informației.

Pentru transcrierea în chirilică a documentelor, a fost necesar ca, de la bun început, să fie identificată modalitatea de folosire a grafemelor slavone, dat fiind faptul că acestea nu mai sunt în uz. Primul pas a constat în a identifica în mod corect toate grafemele slavone și corespondentele lor fonetice în limba română. În timpul transcrierii documentului chirilic, multe dintre simbolurile grafice chirilice-slavone au fost preluate din lista de simboluri oferite de procesorul de text *Microsoft Word*, iar o parte dintre acestea au fost culese cu ajutorul unor softuri special instalate pentru a putea folosi unele

² *Cartea Ocolnița din 22 mai 1488 și extrasul actului de danie din 7 ianuarie 1383*, copie în limba română cu litere chirilice și datare latină, întocmită de preotul Petru Cazan, paroh la Rășinari și notar sinodal, aflată la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sibiu, din Sibiu, Colecția de acte fasciculate, Seria V. Localități, nr. 66, fila 1. Vezi ilustrațiile 1 și 2 la finele studiului.

³ *Cartea Ocolniță*, nedatată, copie în limba română cu litere chirilice conținând câteva cuvinte slavone, aflată la Muzeul Bisericesc din Casa Episcopală de la Rășinari, în 2 copii xerox, una expusă pe perete, iar alta într-o vitrină din încăperea cu documente istorice. Vezi ilustrațiile 3 și 4 la finele studiului.

elemente ale alfabetului chirilic-slavon. Procedul a fost unul anevoios și migălos, întrucât semnele alfabetului slavon diferă în mod evident și substanțial față de cele ale alfabetului chirilic folosit în prezent în limba rusă. Alfabetul slavon este în mare parte alcătuit din grafeme de proveniență greacă. Iată de ce, a fost necesar să comparăm alfabetul grecesc cu cel chirilic-slavon, apoi să alegem grafemele care au corespuns cu cele folosite în copiile analizate de noi.

Pentru o reprezentare mai exactă a situației respective, redăm mai jos lista cu unele simboluri din alfabetul chirilic-slavon, echivalentul lor în alfabetul chirilic folosit în limba rusă actuală și corespondentul lor fonetic în limba română. Prezentăm doar semnele care au suferit modificări de-a lungul timpului, fiind treptat înlocuite cu grafemele din alfabetul chirilic actual.

<i>Simboluri slavone</i>	<i>Grafeme chirilice</i>	<i>Corespondentul în alfabetul latin</i>
ε	е	e
δ	б	b
ν, ι, ῑ	и, ѣ	i, ii
ο, ω, ω̄	о	o
Ϝ	у	u
ъ	э	ă
ю	ю	iu
ѣ	я (ea)	ea
ѣа	я (иа)	ia
ѣж	ы	î
ѣ	ж (жи)	gi
ѣ̇	з	z

Un aspect important, care merită a fi menționat, este și acela că mai sunt o serie de grafeme, în special consoane – „d”, „m”, „n”, „p”, „t”, „ș”, „șt”, „v” – care, la scrierea de mână, reprezintă simboluri diferite față de grafemele de tipar. Acestea nu au putut fi redată întocmai din cauza limitărilor tehnice.

Anumite situații distincte sunt înregistrate pentru unele vocale. Dacă în alfabetul latin și în cel chirilic modern pentru o vocală este folosit un singur semn grafic ce îi corespunde, în schimb, în alfabetul chirilic-slavon, pot exista mai multe grafeme pentru același sunet. De exemplu, pentru litera „o” sunt folosite trei simboluri diferite – „o”, „ω”, „ω̄”. Aceeași situație este valabilă și pentru litera „i”, aceasta fiind marcată cu trei grafeme slavone diferite – „ν”, „ι”, „ῑ”. Este adevărat că și în alfabetul chirilic modern, pentru litera „i” sunt folosite două grafeme – „и”, „ѣ”, uzitarea distinctă a semnelor grafice depinzând de emiterea sunetului corespunzător. Pentru sunetul „scurt” al literei „i”, așa cum este denumit el în limba rusă, este folosit simbolul „ѣ”.

Interesantă este și situația diftongilor „ia”, „ea”, pentru care, în ambele cazuri, în alfabetul chirilic modern este folosit semnul grafic „я”, pe când, în alfabetul slavon, pentru diftongul „ia” corespondent este grafemul „ѣа”, iar perechea de vocale „ea” este reprezentată prin semnul „ѣ”. Aceste două semne slavone, precum și semnul „ѣж”, corespondent pentru litera „î”, și-au schimbat în totalitate grafia și semnificația. Simbolurile „ѣа” și „ѣж” nu mai sunt deloc folosite în prezent, pe când simbolul „ѣ” – așa

zisul „iati” –, împreună cu semnele grafice „ѣ”, „ѥ”, sunt prezente în alfabetul chirilic modern, dar au o cu totul altă uzanță, acestea fiind folosite pentru a întări sau înmuia unele consoane sau vocale. „Semnul tare” și „semnul moale” sunt termenii cunoscuți pentru aceste două grafeme. În cazul nostru, de exemplu, grafemul „ѣ” poate fi citit în română atât ca litera „ă”, cât și ca litera „â”. De exemplu, cuvântul „пѣнѣ” poate fi și „пѣнѣ”, „пѣнѣ”, „пѣнѣ”, deoarece se folosește același semn grafic ѣ, care are corespondent pe „ă”, „î”, „â”; ѣ – ѣ, ѣ. La fel este și în cazul cuvântului „пѣрѣу”, care poate avea și variantele „пѣрѣу”, „пѣрѣу”, „пѣрѣу”. Totuși, pentru transliterarea textului în limba română, cu grafie latină, peste tot unde apărea simbolul „ѣ”, am transcris litera „ă”, folosind varianta „пѣнѣ” pentru cuvântul „пѣнѣ”. Am hotărât să procedăm astfel după ce am consultat opinia cercetătorului slavonist, Eugeniu Lazăr, de la Muzeul Național de Istorie a României. Tot la indicațiile expertului bucureștean, grafemul „ѣ” l-am transliterat ca „ea”, deși acesta, în mai multe cazuri, poate fi citit și transliterat ca „e”.

Un alt aspect ce necesită o minimă explicație se referă la folosirea literelor suprascrise în documentele de sorginte slavonă. În cele mai multe cazuri, literele suprascrise sunt folosite în prepoziții, dar și la finalul cuvintelor. De exemplu, prepoziția „ѣн” este marcată în slavonă doar cu semnul grafic „ѣ”, iar litera „n” lipsește în totalitate, fiind subînțeleasă existența ei, sau, foarte rar, este suprascrisă. Prepoziția „ѣн” reprezintă o particularitate în ceea ce privește suprascrierea celei de a doua litere. Același situație este întâlnită și atunci când litera „ѣ” precede consoana „m” – de multe ori „m” lipsește, dar, în transliterare scriem „ѣm”, deoarece existența lui „m” se subînțelege. În majoritatea cazurilor însă literele suprascrise sunt marcate în grafia slavonă, acestea fiind chiar deasupra cuvântului din care fac parte, la finalul acestuia sau la mijlocul lui, grafemul având dimensiuni mai mici. Deslușirea simbolurilor grafice suprascrise necesită un oarecare antrenament și puțină experiență. Un ochi neavizat sau care se află la prima lectură a unui document slavon nu reușește din primele încercări să observe literele suprascrise. În ceea ce privește modalitatea de transcriere a literelor suprascrise în documentul cu grafie latină, inițial am trecut toate aceste semne grafice în paranteze pătrate, dorind astfel să marcăm această situație specifică. Ulterior, la sfatul slavistului Eugeniu Lazăr, am eliminat parantezele pătrate, explicația fiind aceea, că literele suprapuse nu reprezintă grafeme care nu există sau care sunt omise, ci aceasta este doar o metodă aparte de a scrie; literele, ca atare, făcând parte din cuvintele deasupra cărora sunt scrise.

Am folosit parantezele pătrate doar pentru cuvintele în corpul cărora chiar lipseau anumite litere, ca de exemplu în cuvântul „Д[у]мнеѣѣѣ” – „D[u]mnezeu”, unde litera „y” – „u” lipsește în varianta chirilică-slavonă a documentului. Același situație se regăsește și pentru „СФ[ЫН]ТѢЛѢ” – „SF[ÂN]TULU”; „Вѣи[ѣ]” – „Văi[i]” etc. Parantezele pătrate au mai fost întrebuințate și pentru a marca absența semnelor de punctuație sau morfologice – [.] , [.] „с[']аѣ” – „s[']au” etc. În unele cazuri, la transcrierea documentului, când în scrierea slavonă ar fi trebuit să marcăm inexistența cratimei sau a apostrofului, am lăsat cuvântul așa cum apare acesta în document, fără cratimă sau fără apostrof, dar, la transliterarea în limba română cu grafie latină, am folosit cratima și am

aplicat normele actuale ale morfologiei limbii române. Un exemplu în acest sens este cuvântul „Префѣкѣтѣсаѣ”, care este scris împreună – „Prefăcutusau”. În transliterarea documentului în limba română cu grafie latină, cuvântul a fost supus normelor gramaticale corespunzătoare – „Prefăcutu-s-au”. Tot în această categorie intră și scrierea împreună a trei cuvinte separate, în varianta slavonă a documentului: „ca să se” a fost scris „касѣсе”.

Parantezele rotunde și-au găsit rostul atunci când în document s-au oferit anumite minime explicații ale unor grafeme chirilice sau traduceri ale câtorva cuvinte slavone.

La transcrierea cu litere latine a originalului chirilic au fost redată întocmai majusculele și minusculele folosite în document, ca, de exemplu, în acest fragment:

„Mearge pe apă în Sus ca o pistreală de loc Hialm[.] Fereaște Spre Stânga pin Pădure [a]mesteacată, Sue și mearge peste Vinele Văi[i] Albinelor, iase în față cu Năsip, mearge puținel[.] coboară pe oun Gruiu în jos, dă în Valea Calbau de la Coșteiu mai sus ca o pistreală de loc într-un Gruiu Hialm, mearge puținel iară dă în Valea Calbau, merge pe Apă în Sus pe supt piatra Cojbiată, mearge pe văile reale în vârf Cruce în piatră, mearge Spre apus[.] coboară în curmătură la Fântâna Neagră, mearge de coboară pe valea Cărligelor dă în Apă cea Mare, mearge pe apă în sus[.]”

De asemenea, transcrierea cu litere latine este conformă fonetismului textului, adică a felului în care se rostseau cuvintele la vremea alcătuirii documentului: „Ымбодобитулуй” = „Îmbodobitului”, „Патрѣѣчѣ” = „Patruzăci”, „Вѣкиѣ” = „Veachiea”, „мѣрѣем” = „meargem” etc.

Toate aspectele de mai sus au fost aplicate în mod identic pentru ambele copii analizate aici.

Structura și conținutul copiilor *Cărții Ocolnița*

În ceea ce privește structura copiilor, precum și conținutul lor, există diferențe semnificative care merită să fie evidențiate. Copia documentului *Cărții Ocolnița*, care a fost găsită în Arhivele de la Sibiu, este una mai completă și mai detaliată. Aceasta conține mai multe denumiri topografice; de asemenea, finalul documentului cuprinde extrasul actului de danie:

„Hramu Sfintei Beseareci Prea Cuviosia Paraschiva. Pentru Moșiile Besearecii trei ceale date de Marele Hearteg D[o]mn Radu Vodă Negru în Câmpu din jos de calea Coșteiului, până în Strâmtu jumătate despre Pădure a Besearecii, jumătate Popilor. Alta din jos de calea Coșteiului din Gura Văi[i] cu năsip cu pietrișu rătund precum mearge vărsătura pin râu pe lângă Merii Popii Oprea Petriță pe lângă Stupină din calea Coșteiului; dară cea din calea Coșteiului dată de Mircea Vodă Basarab. *Anno a creatione Mundi 6891: die 7^a January* (Anul de la facerea lumii 6891, în ziua a șaptea a lui ianuarie).”

În finalul documentului din Rășinari mai apare următoarea formulare în latină:

„*Extradatum per Petrum Cazan, m.pria., Parochum Resinariensem Notarium Ratione Synodi et Pagensium*” (Emis de Petru Cazan, *manu propria*, parohul de Rășinari, notar în folosul sinodului și sătenilor).

Nici actul de danie din 1383 și nici formularea în latină nu se regăsesc în copia documentului de la Muzeul din Rășinari.

În copia din Arhivele de la Sibiu, cifrele și anii sunt trecuți cu cifre arabe, pe când în copia de la Muzeul din Rășinari cifrele și anii sunt marcați cu anumite semne grafice din componența alfabetului chirilic-slavon. La transcrierea și transliterarea documentului, totuși, am trecut anii cu cifre arabe, transformând grafemele slavone în anii corespunzători.

Potrivit slavistului Eugeniu Lazăr, structura copiei din Arhivele de la Sibiu, dar mai ales formularea de la final – *Extradatum per Petrum Cazan, m.pria., Parochum Resinariensem Notarium Ratione Synodi et Pagensium* –, denotă, în mod evident, faptul că documentul a fost transcris după un act întocmit în limba latină. Cel mai probabil, originalul, care datează din secolul XV, ar fi fost scris în latină, și nu în chirilică-slavonă. Prezumția că împuternicitul lui Matia Corvin, un posibil cancelar care, în mod obligatoriu, cunoștea latina, a scris originalul acestui document, ar duce de asemenea la ipoteza că această copie din Arhivele de la Sibiu, scrisă în slavonă, a fost tradusă după un document original scris în latină. Totuși, potrivit cercetătorului slavist, această copie scrisă în română cu alfabet chirilic „este una autentică și are valoare de original”, afirmație care combate ipoteza emisă de Nicolae Iorga, cea conform căreia ar reieși că, de fapt, această copie este „plăsmuită”⁴.

Pe de altă parte, există și posibilitatea ca documentul de la Arhivele din Sibiu să fi fost copiat cu grafeme chirilice și latine chiar în perioada în care se traducea documentul din română, cel scris în chirilică-slavonă, în latină, cu scopul de a fi cuprins în *Transmissionales*, adică după 1770-1780. Cuvântul „sinod”, care apare în partea de final a documentului, ar putea face referire la sinodul protopopesesc (de Rășinari) sau episcopesc (de Transilvania). La Rășinari, în perioada 1761-1796, a fost sediul celor patru episcopi sârbi⁵. Este posibil ca în această perioadă să fi fost copiată *Cartea Ocolnița*, dar ante 1784-1788.

Datarea copiilor *Cărții Ocolnița*

Dacă, în cazul copiei din Arhivele de la Sibiu, există indicii care datează perioada aproximativă a întocmirii acesteia – cel mai probabil a doua jumătate a secolului XVIII –, în schimb, în cazul copiei de la Muzeul din Rășinari nu există elemente ajutătoare care ar contribui la stabilirea datării acesteia. Tot ce se poate vedea cu ochiul liber e că această copie de la Rășinari nu este atât de bine structurată; nu are acel „antet” alcătuit dintr-o

⁴ Nicolae Iorga, *Scrisori și inscripții ardeleni și maramureșene*, I, colecția *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. XII, București, Atelierele grafice Socec & Comp., 1906, cap. IV, „Despre actele rășinărene”, p. XXXII-XXXIV, Anexe III, „Documente rășinărene (păstrate la școala românească din Rășinari)”, p. 229-232.

⁵ Primii patru episcopi sârbi după înființarea episcopiei ortodoxe din Transilvania, respectiv, Dionisie Novacovici (1761-1767), Sofronie Chirilovici (1769-1774), Ghedeon Nichitici (1783-1788), Gherasim Adamovici (1789-1796), și-au avut reședința la Rășinari.

cruce roșie cu monograma IC HC NI KA = IS HS NI KA („Isus Hristos a biruit”), în partea stângă de sus fiind desenată doar o cruce simplă; titlul e scris cu majuscule, dar fără a fi evidențiat cu o culoare anume și fără a fi situat pe un singur rând, de sine stătător, ci fiind scris pe același rând cu prima propoziție, imediat următoare; în text nu există cuvinte sau litere scrise cu roșu. Grafia textului este mai neglijentă, iar cuvintele sunt mai greu de descifrat. În plus, documentul este deteriorat pe alocuri, ceea ce contribuie la înțelegerea anevoioasă și defectuoasă a informației.

Totuși, faptul că această copie de la Muzeul de la Rășinari conține mai multe cuvinte slavone, ca de exemplu „*ot rojdesto H[rist]vo*” (de la nașterea lui Hristos), sau „*trkva*” (biserica), sau conjuncți „*i*” (și) ar putea indica faptul că ea a fost întocmită mai devreme decât copia de la Arhivele din Sibiu. De această părere este cercetătorului Eugeniu Lazăr, care mai susține că și copia de la Rășinari este un document tot din secolul XVIII.

În general, faptul că, în comparație cu documentul-copie de la Arhivele din Sibiu, copia de la Muzeul din Rășinari are anumite lacune în ceea ce privește enumerarea tuturor toponimelor, că nu conține actul de danie din 1383 și că, din punct de vedere vizual, are trăsăturile unui document mai puțin elaborat, duce cu gândul la mai multe ipoteze: fie copia din Arhivele de la Sibiu a fost restabilită conform mai multor altor copii, date fiind detaliile mai amănunțite; fie copia din Arhivele de la Sibiu este o reconstituire pe alocuri ajustată și adaptată (ipoteză ce ar fi în consens cu afirmația istoricului Nicolae Iorga); fie copia de la Muzeul din Rășinari este una dintre copiile întocmite după alte copii ale celor „40 de bătrâni jurați” sau preoți, care au fost martori la data refacerii *Cărții Ocolnița*. În acest caz, este posibil ca *volens, nolens* să se fi strecurat mai multe scăpări și erori în timpul copierii documentului original; astfel, dacă e să se adeverească această prezumție, ar rezulta că documentul-copie de la Muzeul din Rășinari, transcris după o copie lacunară, a erodat informația inițială cuprinsă în documentul original.

Rezultate preliminare

Toate acestea însă sunt doar niște ipoteze sumare.

Cele două copii oferă mult teren de lucru și ridică multe semne de întrebare, întrucât ele nu pot fi contrapuse cu originalul și verificate conform acestuia.

Găsirea altor copii, care, la rândul lor, ar prezenta noi detalii ar putea completa tabloul informațional, dar tot nu ar contribui la restabilirea adevărului istoric, întrucât cercetătorii și istoricii nu au reușit până în prezent să găsească documentul original al *Cărții Ocolnița*.

Dezideratul respectiv continuă să fie o provocare pentru mulți doritori de a afla unde se află documentul original al *Cărții Ocolnița* și care este limba în care a fost scris acesta.

ANEXE

I. Transcrierea documentului în română scris în slavonă a copiei *Cărții Ocolnița* de la Arhivele din Sibiu⁶:

[Recto document.]

КВ НВМСЛС ТАТЪЛВЙ ШИ АЛ ФИОЛВЙ ШИ
АЛ СФ[ЫН]ТЛАВЙ ДВХ.

Шу кВ воя Мърврив салє де Д[у]мнежеВ ЧвнститВлВЙ шу ЫмбодобвтВлВЙ кВ тоате бВнь(э)гыцвле, думпреВнь шу кВ паза хотарьлор а Мърврив салє де Д[у]мнежеВ Чвнстит Матїа(я)ш Краю, ПрефькВтВсаВ шу саВ прѣ(я) ыноит Карте СѠколнвца а ХотарВлВЙ РьшвнариолВЙ СѠрашВ, првн ындемнарѣ шу рВга а скаВн де Лец(ж)є ПатрВзъчв(ь) де Бетрѣ(ы)нв ЖВрацв; пентрВ касъсе штїє шу сьсе пъзаскъ пе оунде мерг марцвнвле ХотарВлВЙ НострВ ал РьшинариолВн песте тѣг ымпрежВр, прекВМ Вѣкїа карте СѠколнвца чяд ела БВнВл ши Векюл Краю Атила двн АвВл 420: шу маВ пе оурмъ ын АвВл 1488: ын зѣлеле Мърврив салє Матїаш Краѣ ынсВшв датВнвлаВ маВ пвдвн жѠс мВлт, ши маВ пе ларг; Ярѣ акВм пе авчв ынтрврт кВ ХьалмВрв, шу кВ КрВчв пвн пїетрв. Ынчѣпем двн жѠс де лъннгъ ПьдВре де СтъежервшВ кВ вечвнїв Чьв марв Чвзїнодїв[,] мѣрцєм дѣмнѣлор пвдвн жѠс[,] Нов Рьшинариол пвдвн [сВс]. Мѣрцєм спре рьсървтВл де Яарнѣ дела ХьалмВл Чел марє кВрмѣнд ЛВнка, дѣ ын гура Вьї[ї] Албвнелор ын рѣжВ деспре рьсървт Хьалм. Мѣрце пе апѣ ын СѠс каѠ пїстрѣл де лок Хьалм[,] Фѣреште Спре Стъннга пвн ПьдВре [а]местякатъ, СѠе ши мерце песте Ввнеле Вьї[ї] Албвнелор, ѣсе ын фацѣ кВ Ньсвп, мѣрце пѣцвнел[,] кобоарѣ пе оун грѣю ын жѠс, дѣ ын Валѣ КалбаВ дела Коштею маВ сѠс каѠ пвстрялѣ де лок ынтрѣн Грѣю Хьалм, мѣрце пѣцвнел ярѣ де ын Валѣ КалбаВ, мѣрце пе апѣ ын СѠс пе сѠпт пїатра Кожбїатъ, мѣрце пе вьвле рѣле ын вѣрф Круче ын пїатрѣ, мѣрце спре апѠс[,] кобоарѣ ын кВрмѣтурѣ ла Фьнтъна Нѣгрѣ, мѣрце де кобоарѣ пе валѣ Кырлицелор дѣ ын Апѣ Чѣ Марє, мѣрце пе апѣ ын сѠс[,] Нов педекѣтрѣ фацѣ, Вечвнїв Чей Марв педекѣтрѣ ДѠс. Ши фькѣндВсѣ доаѠ рѣжВрв мѣрцєм пе апѣ че ввнє деспре МВнтѣнв БѠчѣюл, ѣсе ын КВрмѣтурѣ, авчв дїна Стъннга рѣмѣн Вечвнїв Чей Марв, СѠвм алѣтѣрѣ кВ МВнтѣнїв, сѠвм МВнтеле БѠчѣюл ал МарєлВн Херцег РадВ Водѣ НєгрВ Чел дела Анїї 6748: Мѣрцєм цївнд тот ВѣрфВл МВнтелВн КльбѠк, ши МВнтелВЙ Нѣгоє Иван пьнѣ ла ЦьккѠ Ыналт; Авчв нє деспѣрцїм де МВнтѣнв, венвм спре Мїазѣ Ноапте пе фаца ИзворВлВн ЧелВн Марє дѣпѣ ВьѣрфВл МВнтелВн лВн Нѣгоє Иван, Мѣрце пе пвчор ын жѠс, дѣ ын гѠра ИзворВлВн ЧелВн Марє, Мѣрце пе апѣ Чѣ Марє ын сѠс, трѣче ИзворВл Адѣнчїв Гропїв маВ СѠс пе оун пвск сѠвм ын ВѣрфВл МВнтелВн Чвндрѣ, Мѣрцєм првн трєв(ї) КрВчв, лѠѠм кѣтва шєс де ал МВнтелВн Чвндрѣ, кобѣрѣм ын ЯазѣрВл Чел деспре апѠс[,] мѣрцєм пе Извор ын жѠс пе сѠпт МВнцїв Рьчв, ѣсе пе пвчорВл БєшвновВлВЙ ын КВрмѣтѣра кВ ЖвпѠ, венвм пе ВьѣрфВл МВнтелВн Бѣтрѣн ши ВѣрфВл ГѣжѠр карє каѣтѣ Спре рьсъритВл де Варѣ авчв КрѠче ын пїатрѣ, мѣрце пе И[з]ворВл двн Стъннга кобоарѣ ын ИзворВ чє ввнє деспре рьсървтВл де Яарнѣ[,] мѣрце пе И[з]вор ын жѠс пьнѣ ын ИзворВл Днес, мѣрце пе потєкѠ Днес првн Крѣннг[,] ѣсе ын капѠл МВнтелВн Вьларв[,] Кобѣрѣм[,] Венїм пе Валѣ Мѣрѣжда, сѠ[ї]м ын КВрмѣтѣрѣ[,] сѠе МВнтеле ГанцѠл[,] венвм пѣцвнел Хьалм, авчв недєспѣрцїм де Крвствн. Венвм Алѣтѣрѣ кВ ТѣрнѠ мѠлт СѠпѣрѣндѣне шу лѣѣндѣне, кобѣрѣм пе рѣпє пвн Стежервш Хьалм; мѣрце песте Ввнеле Вьв[ї] ПлопшВлВн[,] сѠе Ѡбѣрѣїа кВ Ньсвп[,] мѣрце пе вале пьнѣ лавн пѣрѣг глѠѠс, сѠе ынтрѣн кап де ДѣлВ Хьалм льннгъ ПьдВре де Стъежервш првн ХьалмВрв, мѣрце ын кап де ДѣлВ кВ Ньсвп рошВ Хьалм[,] мѣрце ын жѠс[,] зѣоарѣ рѠгозѠ Хьалм, ын СтежервшВ Хьалм, мѣрце првн

⁶ Vezi nota 2.

Стежервш ꙗе лѣннгъ Тѣначу, не ѡнѣлнумъ кѡ Вечннѣ Чев мару Хѣлм. Че Есте ѡнлѣнтрѡ ачештѣ Ѡколннцѣ Есте пѣмѣнтъ рѡмѣнск ал Сатѡлѡв Рѣшннарюлѡв Нумѡрѡв ѡндѡплукат, н[']аре нуме ай порѡнчу, нѡчу ѡн пѣмѣнт, нѡчу ѡн апѣ, нѡчу ѡн Гѡ[н]де, нѡчу ѡн жѡр, нѡчу ѡн Алѡнѡшѡ, нѡчу ѡн рѣннѡ. Шѡ с[']аѡ прѣѡнѡвт ачасть Карте Ѡколннцѣ депе Изѡводѡл алѣѡ ѡн Ѡвлеле Мѣрѡрѣв Сале де Д[у]мнеѣеѡ Чѡнстѡтѡлѡв Матѡашѡ Краю кѣнд аѡ фѡст кѡрсѡл анѡлѡр *a mundi Salvatione 1488 die 22 Maii.*

Мѣрѡрѣв Сале Прѡѡцѣѡ Попа Яковѡ[.] Попа Васѡлѣ Тѡмѡѡѡ[.] Попа Петрѡ, Попа Иѡсѡф Петрѡв дѡн сѡс де бесѣрѡкъ, Попа Савн шѡ Попа Манасѣ Илиѡ.

Шѡ аѡ фѡст Кнѣѡ Бѡнѣ, шѡ Сѣндѣ Коман Дѣсѣ, Пѣтрѡ Кодрѡс, Сѡпрѣ Кодрѣ, Щербан, патрѡѡѡѡ де жѡраѡ, Радѡ Нѡсѡр, Альман Галѣ, Тома Мѡнѣ, Пѣтрѡ Тѡмѡѡѡ, Радѡ Бѡнѡлѡ, Рѡдѡнѡцѣ, Радѡ Пѡнѡѡ, Савн, Бѡкѡрѡ Сѡанче, Комше Сѡмѡтѡ, Рѣпѣ, Кѣрѡстѣ Какѡш, Комше Бѣра, Савѡ Хѡдрѣ, Манѡ Морарюл Бесѣрѡчѣѡ. *Бѡкѡрѡ Бѡлѡлѡ ворнѡ[к].*

Храмѡ Сѡинтѣѡ Бѡсѣрѡчѡ Прѣ Кѡвѡѡа Парасѡѡѡ. Пѡнтрѡ Мошѡлѡ Бѡсѣрѡчѣѡ трѡѡ чѣле дате де Марѡле Хѣрѡег Д[ѡ]мн Радѡ Вѡдѣ Нѡгрѡ ѡн Кѣжпѡѡ дѡн жѡс де калѣ Кошѡѡѡлѡѡѡ, пѣнѡ ѡн Стрѣжмѡѡ жѡмѡтате дѡспре Пѣдѡре а Бесѣрѡчѣѡ, жѡмѡтате Попѡлѡр. Алѡ дѡн жѡс де калѣ Кошѡѡѡлѡѡѡ дѡн Гѡра Вѡлѡ[ѡ] кѡ нѡсѡп кѡ пѣѡтрѡшѡ рѣтѡнд прѡкѡм мѣрѡѡе вѣрсѣтѡра пѡн рѣжѡ пе лѣннгъ Мѣрѣѡ Попѡ Сѡпрѣ Петрѡѡѡ пе лѣннгъ Сѡтпѡнѡ дѡн калѣ Кошѡѡѡлѡѡѡ; дарѣ чѣ дѡн калѣ Кошѡѡѡлѡѡѡ дате де Мѡрѡчѣ Вѡдѣ Басараѡ[.] *Anno a creatione Mundi 6891: die 7^a January.*

Extradatum per Petrum Cazan, m.pria., Parochum Resinariensem Notarium Ratione Synodi et Pagensium

[Verso document.]:

J 23 Rășinari

No. 87359 2051 C&S 1866

Vgl. Transmissionales in Causa Possessionis Resinăr etc. p. 1183

*

II. Transliterarea documentului în română scris cu grafie latină a copiei *Cărții Ocolnița* de la Arhivele din Sibiu:

[Recto document.]

CU NUMELE TATĂLUI ȘI AL FIOLUI ȘI AL SF[ÂN]TULUI DUH⁷.

Și cu voia Măririi sale de D[у]mnezeu Cinstitului și Îmbodobitului cu toate bunătățile, dimpreună și cu paza hotarilor a Măririi sale de D[у]mnezeu Cinstit Matiaș Craiu, Prefăcutu[-]s[-]au și s[-]au prea înnoit Cartea Ocolnița a Hotarului Rășinariului Orașu⁸, prin îndemnarea și ruga a scaun de Lege Patruzăci de Bătrâni Jurați⁹; pentru ca să se știe și să se păzască pe ounde merg marginile Hotarului Nostru al Rășinariului peste tot împrejur, precum Veachiea carte Ocolnița cea de la Bunul și Vechiul Craiu Atila din Anul 420 și mai pe ourmă în Anul 1488: în Zilele Măririi sale Matieș Craiu însuși datu-ni-l-au mai pidin jos mult, și mai pe larg¹⁰; iară acum pe aici întărit cu Hialmuri, și cu Cruci pin pietri¹¹. Înceeapem din jos¹²

⁷ Vasile Păcală, *Monografia satului Rășinari*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1915, p. 42-43, care reproduce textul „cărții ocolniță”, notează inversiunea: „al Duhului Sf[ân]ntu”. Documentul a fost publicat întâia oară de Nicolae Iorga, *Scrisori și inscripții ardelenene și maramureșene*, I, București, 1906, p. XXXIII și p. 229-231.

⁸ La Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, apare: „a satului Rășinariului”.

⁹ *Ibidem*, p. 42-43: „40 bătrâni”.

¹⁰ Lipsește la Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, „și mai pe larg”.

¹¹ *Ibidem*, p. 42-43, lipsește: „și cu Cruci pi[n] pietri”.

de lângă Pădure de Stăejărișu cu vecinii Cei mari Ciznădii¹³ meargem dumnealor pi din jos[.] Noi Rășinariu¹⁴[.] pi din [sus]¹⁵. Meargem spre răsăritul de Iarnă de la Hialmul Cel mare¹⁶ curmând Lunca, dă în gura Văi[i]¹⁷ Albinelor în râu despre răsărit Hialm. Mearge¹⁸ pe apă în Sus ca o pistreală de loc Hialm[.] Fereaste Spre Stânga pin Pădure [a]mesteacată, Sue și mearge peste Vinele Văi[i] Albinelor, iase în față cu Năsip, mearge puținel[.] coboară pe oun Gruiu în jos, dă în Valea Calbau de la Coșteiu mai sus ca o pistreală de loc într-un Gruiu Hialm, mearge puținel iară dă în Valea Calbau, merge pe Apă în Sus pe supt piatra Cojbiată, mearge pe văile reale¹⁹ în vârf Cruce în piatră, mearge Spre apus[.] coboară în curmătură la Fântăna Neagră, mearge de coboară pe valea Cărligelor dă în Apă cea Mare, mearge pe apă în sus[.]²⁰ Noi pe de cătră Față, Vecinii Cei Mari pe de cătră Dos. Și făcându-să doao râuri meargem pe Apa ce vine despre Munteani²¹ Buceaiul, iase în Curmătură, aici dina Stânga rămân Vecinii Cei Mari, Suim Alătura cu Munteanii, suim²² Muntele Buceaiul al Marelui Herțeg Radu Vodă Negru Cel de la Anii 6748²³. Meargem fiind tot Vârful Muntelui Clăbuc, și Muntelui Neagoe Ivan până²⁴ la Țăcu Înalt²⁵; Aici ne despărțim de Munteani, venim Spre Miază Noapte pe fața Izvorului Celui Mare după Vârful Muntelui lui Neagoe Ivan, Mearge pe picior în jos, dă în gura Izvorului Celui Mare, Mearge pe Apa Cea Mare în Sus, treace Izvorul Adâncii Gropi²⁶ mai Sus pe oun pisc suim în Vârful Muntelui Cindrea, Meargem prin trei Cruci, luom câțva șes²⁷ de al Muntelui Cindrea, cobărâm în Iazerul Cel despre apus mărgem²⁸ pe Izvor în jos pe supt Munții Răci²⁹, iase pe piciorul Beșinovului³⁰ în Curmătura cu Jipu, venim pe Vârful Muntelui Bătrân și Vârful Muntelui Găujor³¹ care caută Spre răsăritul de Vară aici Cruce în piatră, mearge pe I[z]vorul dina Stânga coboară în Izvoru ce vine despre răsăritul de Iarnă, mearge pe

¹² *Ibidem*, p. 42-43: „Începem din capul din jos”.

¹³ *Ibidem*, p. 42-43: „Cestnodi”.

¹⁴ *Ibidem*, p. 42-43: „și Rășinariu”, în loc de „Noi, Rășinariu”.

¹⁵ Documentul e rupt. Am completat după Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43: „pe din sus”.

¹⁶ În editura lui Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, lipsește: „de[.]la Hialmu Cel mare”.

¹⁷ În text scrie: *Vui*, dar e greșit, deoarece mai jos se repetă corect: în *Vinele Văii Albinelor*.

¹⁸ Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43: „Meargem”.

¹⁹ Văile rele.

²⁰ Fragmentul de mai sus e redat mult simplificat și scurtat în Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, astfel: „Meargem pe apă în sus, ca o *pistreală* de loc, într'unu *gruiu*, mearge puținel, iară dă în vale Calbau. Mearge pe apă în sus, iase în *curmătură* la Fintina Neagră. Coboară pe o vale, dă în apa cea mare, mearge pe apă în sus”.

²¹ Poate fi și „Munteani”, deoarece se folosește aceleași semn grafic, *Ѡ*, care corespunde cu „ea”, dar și cu „e”. Ulterior, însă în text, pentru „Munteni”, e folosit semnul grafic pentru „e”: *Ѡ* – *e*, *я*.

²² În ediția lui Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, lipsește: „Buceaci, iase î[n] Curmătură, aici dina Stânga rămân Vecinii Cei Mari, Suim Alătura cu Munteanii, suim”.

²³ Anul 6748 de la Facerea Lumii înseamnă anii 1239-1240 p. Chr., deoarece nu avem o datare exactă pentru a ști cum să aplicăm *vă leatul* (doar în funcție de luna anului bizantin 6748 puteam scădea 5508 sau 5509 ani). Anul 6740 de la Facerea Lumii (1232) figurează la Vasile Păcală, *op. cit.*, p. 42-43 (la fel și în N. Iorga, *op. cit.*, p. 230). De asemenea, textul reproduș de Păcală conține niște propoziții inversate față de documentul nostru.

²⁴ Poate fi și „până”, „până”, „până”, deoarece se folosește același semn grafic *Ѡ*, care are corespondent pe „ă”, „î”, „â”; *Ѡ* – *э*, *и*.

²⁵ Vasile Păcală, *op. cit.*, p. 42-43: „Țicu Înalt”. Fragmentul următor este mult diferit la Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43.

²⁶ Foaia e deteriorată în mai multe locuri la îndoituri.

²⁷ Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, transcrie greșit: „luom cîțva sus, pin seamne”.

²⁸ Documentul e rupt la îndoitură.

²⁹ Munții Răci, Munții Reci. Se folosește semnul grafic *Ѡ*, care îi corespunde lui „ă”, uneori lui „e”.

³⁰ Vasile Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, transcrie: „piciorul Băjinovului”.

³¹ *Ibidem*, p. 42-43, transcrie: „vîrful muntelui Gaur”.

I[z]vor în jos până³² în Izvorul Dnes [de sus]³³, merge pe potecu Dnes prin Crâng[,] iase în capul Muntelui Văləri Cobărâm Venim pe Valea Mărăjda, su[i]m în Curmătură[,] sue muntele Ganțu[!], venim puținel Hialm, Aici ne despărțim de Cristin³⁴. Venim Alătura cu Turnu mult Supărându-ne și luându-ne, cobărâm pe râpe pin Stejeriș Hialm; merge peste Vinele Văi[i] Ploșișului[,] sue obârșica³⁵ cu Năsip merge pe Vale până³⁶ la un părau³⁷ glodos, sue într-un cap de Dealu[,] Hialm lângă Pădure de Stejeriș prin Hialmuri, merge în cap de Dealu cu Năsip roșu Hialm merge în jos zboară rogozu Hialm, în Stejerișu Hialm, merge prin Stejerișu pe lângă Tănaci, ne întâlnim cu Vecinii Cei mari Hialm³⁸. Ce Este înlăuntru aceștii Ocolniță Este pământ rumânesc al Satului Rășinariului Nimurui³⁹ înduplicat, n-are nime a-i porunci, nici în pământ, nici în apă, nici în Ghi[n]de, nici în jir, nici în Alunișu, nici în rânsă. Și s-au prea înnoit această Carte Ocolniță de pe Izvodul alția în Zilele Măririi sale de D[u]mnezeu Cinstitului Matiașu Craiu când au fost cursul Anilor *a mundi Salvatione 1488 die 22 Maii* (de la mântuirea lumii 1488, în ziua a 22-a a lui mai)⁴⁰.

*Măririi Sale Preoții*⁴¹ Popa Iacov, Popa Vasilie Tomuza, Popa Petru, Popa Iosif Petriți din sus de Besearică, Popa Sain, și Popa Manasie [Iliia]⁴².

Și au fost Cneaz Bunea, și Sândie⁴³ Coman Desea, Pătru Codrus, Oprea Codrea, Șerban, patruzăci de jurați, Radu Nistor, Alăman Galea, Toma Minea, Pătru Tomuza, Radu Băncilă, Rădoiță, Radu Pinciu, Sain, Bucur Oance, Comșe Omotă, Răpă, Cârstea Cacăș, Comșe Băra, Savu Hoadrea, Maniu Morariul Besarecii⁴⁴. Bucur Băilă vornik].

Hramu Sfintei Besareci Prea Cuviosa Paraschiva. Pentru Moșiile Besearecii trei ceale date de Marele Hearțeg D[o]mn Radu Vodă Negru în Câmpu din jos de calea Coșteiului, până în Strâmtu jumătate despre Pădure a Besarecii, jumătate Popilor. Alta din jos de calea Coșteiului din Gura Văi[i] cu năsip cu pietrișu rătund precum merge vărsătura pin râu pe lângă Merii Popii Oprea Petriță pe lângă Stupină din calea Coșteiului; dară cea din calea Coșteiului dată de Mircea Vodă Basarab⁴⁵. *Anno a creatione Mundi 6891: die 7^a January* (Anul de la facerea lumii 6891, în ziua a șaptea a lui ianuarie)⁴⁶.

³² Vezi, *supra*, nota 2.

³³ Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43: „de sus”, aici și mai jos, unde documentul nostru reproduce un cuvânt fără înțeles: *Dnes*.

³⁴ *Ibidem*, p. 42-43: „Cîrstianu”.

³⁵ *Ibidem*, p. 42-43. Aici apare: „obreajie” (obreje).

³⁶ Până, până.

³⁷ Poate fi și „părau”, „pârâu”, „pârâu”, deoarece se folosește același semn grafic ъ, care are corespondent pe „ă”, „î” și „â”; ъ = ѡ, ѡ.

³⁸ Fragmentul de mai sus diferă mult de textul reprodus de Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43.

³⁹ Nimănu.

⁴⁰ Cuvintele scrise în document cu alfabet latin și în limba latină le-am subliniat cu italice. Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, transcrie pasajul cu cuvintele în slavonă: „cînd au fost cursul anilor *ot rojdes. H[rist]vo 1488*”.

⁴¹ În partea stângă a foii urmează trei cuvinte, care încep cu majusculele: *M, S și P*. Chiar dacă cerneala roșie este ștearsă în mare parte, totuși, cu atenție sporită, se pot desluși cuvintele propuse în text. Cele trei cuvinte nu apar în textul transliterat de N. Iorga. Vezi, N. Iorga, *op. cit.*, p. 231.

⁴² Victor Păcală, *op. cit.*, p. 42-43, transcrie: „Popa Manas sau”, ceea ce nu are sens.

⁴³ *Sândie* era înlocuitorul cnezului, judele interim.

⁴⁴ Acest paragraf este scris în partea dreaptă a foii. Urmează trei cuvinte, care au următorul înțeles: *Bucur Băilă vornik*]. Cuvintele cu pricina au fost scrise ulterior de o altă mână, din dorința de a se repara o greșeală involuntară, care fusese făcută la momentul redactării documentului.

⁴⁵ Victor Păcală, *op. cit.*, p. 37, transcrie ultimul pasaj: „Dară cea din jos de calea Coșteului e dată de Mircea-Vod[ă] Basarab.”

⁴⁶ Citatul în latină l-am subliniat cu italice. Victor Păcală, *op. cit.*, p. 37, redă finalul în slavonă cu același an: „Leat 6891 [1383], m[e]s[i]ța Ghen[arie] 7, запоминация Дуаих [pentru pomenirea sufletului lor]”.

Extradatum per Petrum Cazan, m.pria., Parochum Resinariensem Notarium Ratione Synodi et Pagensem (Emis de Petru Cazan, *manu propria*, parohul de Rășinari, notar în folosul sinodului și sătenilor).

[Verso document. Numerotând cele 16 cadrane de la stânga la dreapta și de sus în jos, pe verso-ul documentului sunt notate câteva însemnări. În cadranul 3 e scris românește cu creionul, de o mână din zilele noastre (probabil un arhivar):]

J 23 Rășinari

[În cadranul 4, respectiv în marginea foii din dreapta sus, o mână de secol XIX scrie nemțește cu cerneală neagră:]

Nr. 87359 2051 C&S din 1866

[În cadranul 8, respectiv în marginea foii din dreapta, se scrie cu creion chimic cu litere gotice și latine (probabil de către un arhivar *sas* antebelic):]

Vgl. Transmissionales in Causa Possessionis Resinár etc. p. 1183 (Vezi *Transmissionales in Causa Possessionis Resinár etc.*, p. 1183)⁴⁷.

*

III. Transliterarea documentului în română scris cu grafie latină a copiei *Cărții Ocolnița* de la Muzeul din Rășinari⁴⁸:

Cu Numele Tatălui Și al Fiiului Și al D[u]hului Sf[ă]ntu Și Cu voia Mării Sale de D[u]mnezeu Cinstitului și Împodobitului cu toate bunătățile, dinpreună și cu paza hotarilor, A mării Sale de D[u]mnezeu Cinstit Matieaș Craiu, Prefăcātu-s-au și s-au prea înnoitu Această Carte Ocolnița a hotarului a Satului Rășinariului, Prin îndemnarea și ruga A cinstiți Scaun de lege 40 de bătrâni jurați, Pentru ca să se știe și să se păzască pe ounde mergu Marginile Hotarului Nostru A Rășinariului, peste tot împrejurul, precum veachiea Carte Hotarnica, cea de la Bunul și Vechiul Craiu Atila 420 și în anii mai pe ourmă Măriea Sa Matiaș Craiu anul 1488 datu-ni-l-au mai pă din jos mult, Iară acum pe aceea întărit cu Hialmuri. Începem din Capu din jos, de lângă pădure de Stăejăriș, cu vecinii Cei mari Cestnodii, meargem, dumnealor pe din jos, noi Rășinariu pe din sus, meargem spre răsăritul de Iarnă, curmând Lunca dă în gura Văi[i] Albinelor în râu despre răsărit, H[i]alm. Meargem pe apă în sus, ca o pistreală de loc, H[i]alm. Fereăște Spre Stânga, pin pădure [a]mesteacată, suie și merge peste Vinele Văi[i] Albinelor. Iase în față cu Năsip, merge puținel, coboară pe oun gruiu în jos, dă în valea de la Coșteiu mai sus, o pistreală de loc, într-un gruiu, merge puținel, iară dă în valea Calbau. Merge pe apă în sus, iase în curmătură la Fântâna Neagră. Coboară pe o vale, dă în apa cea mare, merge pe apă în sus, Noi pe de cătră față, vecinii cei mari pe de spre dos, și făcându-să *două* (2) râuri, meargem pe apa ce vine despre munteani, Muntele Buceeaciu al Marelui Hearțegu Radu Vodă Negru, cel de la anii 6740 (1231-1232), iase în curmătură. Aici dinna Stânga rămân Vecinii cei mari. Suim alătura cu munteani Muntele Buceeaciu, fiind tot vârful muntele Clăbuc, muntelelui Neagoe Ivan, până la Țăcu Înalt; aici ne despărțim de munteani. Spre Miazănoapte pe după vârful lui Neagoe Ivan, în Muche, merge pe picior în jos, în gura izvorului, merge pe apa cea mare în sus, treace izvorul adâncii gropii în sus, pe oun piscu suim în vârful Muntelui Cindrea, luom câțva șes, pin seamne. Aici ne tâlnim că Cârștianul, de spre față muntele Cneazului; din vârful muntelui Cindrea meargem pintre iazere, pe pisc în jos, pă unde se împreună izvoarele, merge, treace spre dreapta, în Coasta Reace, merge prin dosul munților Răci, iase pe piciorul Băjinovului, la piatra cu Jipu, iase în

⁴⁷ Pagina 1183 din *Transmissionales in Causa Possessionis Reschinar ...*, la care trimite însemnarea de pe verso-ul documentului de față, nu corespunde cu p. 1136-1141, unde e redată „Cartea ocolniță” din 22 mai 1488, tradusă din română în latină, în volumul *Transmissionales ...*, aflat la Muzeul Bisericesc din Casa Episcopală de la Rășinari. Ceea ce înseamnă că arhivarul (sau persoana care a făcut trimiterea cu creionul) cunoștea și consultase alt volum *Transmissionales ...*, cel aflat la Arhivele din Sibiu.

⁴⁸ Vezi nota 3.

vârful Muntelui Bătrâna, țâne vârful până în vârful muntelui Gaur, care caută spre răsăritul de vară, din capul muntelui, H[i]alm. Mearge pe izvorul dina Stânga, coboară colo jos în izvoru ce vine despre răsăritul de iarnă, mearge pe izvoru în jos pân în izvorul Dnes, mearge pe potecul Dnes pin Crângu, iase în capul muntelui Vălaru, țâne vârful Muchia, în vârful Ganțu, aici H[i]almul. Ne despărțim de Cârstieanu, venim alătura cu Turnu, coborâm pe râpe, aici H[i]almu. Mearge peste vinele văii Plopișului, peste obreajie cu năsip, mearge în cap de dealu, la pădure de Stejeriș, H[i]alm. Mearge pin stejeriș pe aici, supăr de Turn, mearge în dealu cu pământ roșu, H[i]alm. Mearge în jos, zboară rogozu în stejeriș, H[i]alm. Mearge prin stejeriș, ne tâlnim cu vecinii cei mari, Cisnădii, aici H[i]alm. Ce iaste înlăontru acestui ocol, iaste pământ rumânescu, al Satului Rășinariului. Nimărui înduplicat; n-are nime al porunci, nice în pământ, nice în apă, nice în ghinde, nice în jiru, nice în alunișu, nice în rânsă. Și s-au prea înnoit această Carte ocolniță în zilele Mării Sale de Dumnezeu Cinstitului Craiu Matieaş, cându au fost cursul anilor *ot rojdesto H[rist]vo 1488*, luna mai, 21 de zile.

Popa Iacov, Popa Vasilie Tomuzea, Popa Petru *i* (și) Popa Iosif Petriți din sus de *frkva i* (biserică și) Popa Sain *i* (și) Popa Manas [...].

On bit suda (Când au fost județ) Cneaz Bunea *i* (și) Sindie, Coman Desea *i* (și) Pătru Codrus, Oprea Codrea, Șerban *i* (și) 40 de jurați: Rad[u] Nistor, Alăman Gal[ea], Toma Mihnea, Pătru Tomuzea, Bâncilă, Rad[u] Bâncilă, Rădoiță, Rad[u] Pinci[u], Sain, Bucur Oance, Comșe Omotă, Cârstea, Comșe Băra, Sav[u] Hoadrea, Man[iu], morar Besearceii.

ILUSTRAȚII

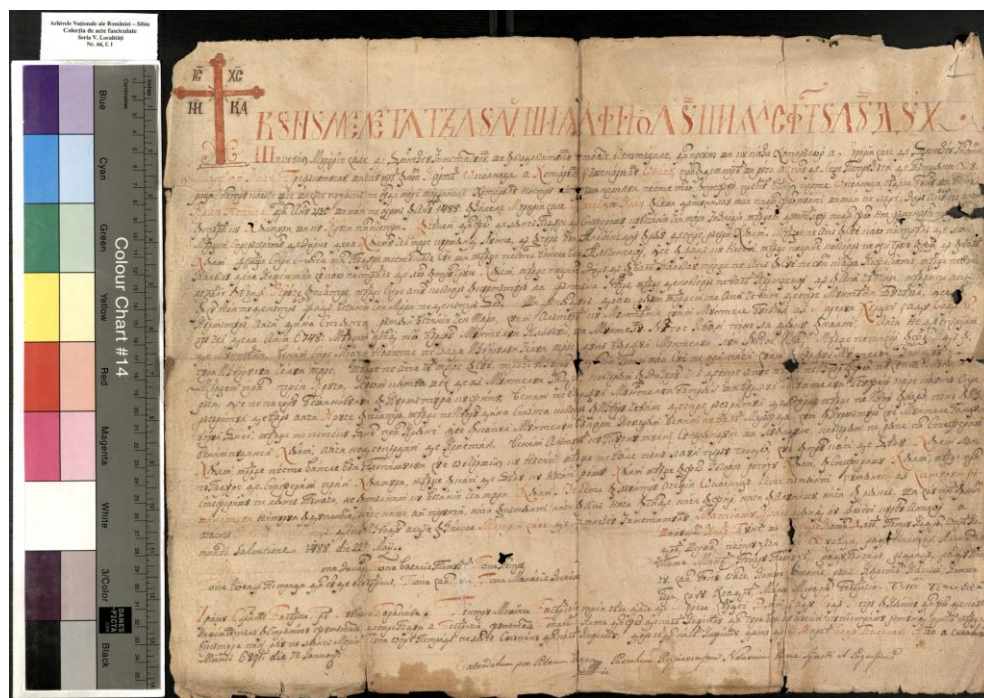

Fig. 1. Cartea Ocolniță din 22 mai 1488 și extrasul actului de danie din 7 ianuarie 1383, recto document. Copie în limba română cu litere chirilice și datare latină, întocmită de preotul Petru Cazan, paroh la Rășinari și notar sinodal, aflată la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sibiu, din Sibiu, Colecția de acte fasciculate, Seria V. Localități, nr. 66, fila 1. (Foto: S.J.A.N. Sibiu, 2019.)

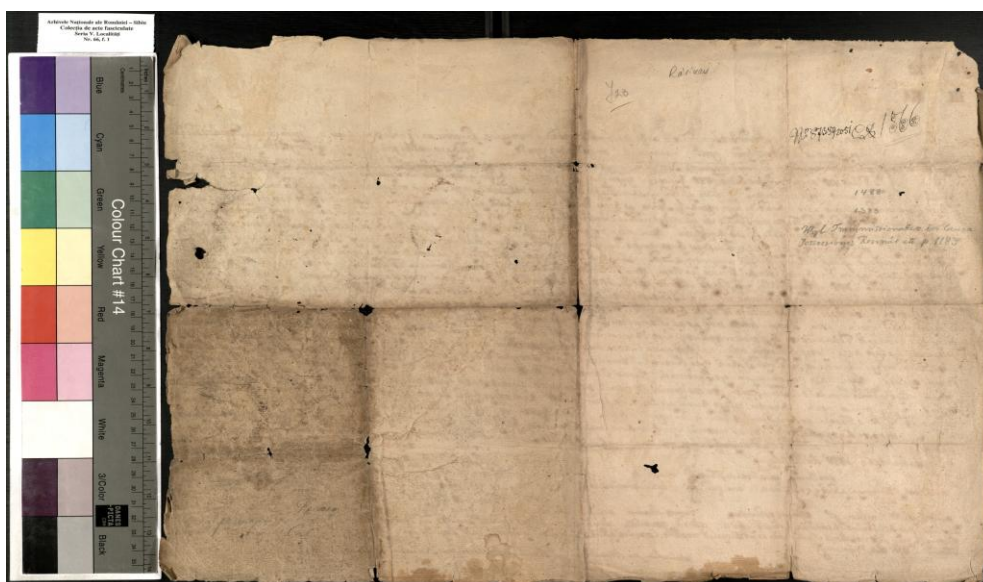

Fig. 2. Cartea Ocolnița din 22 mai 1488 și extrasul actului de danie din 7 ianuarie 1383, verso al aceluiași document. (Foto: S.J.A.N. Sibiu, 2019.)

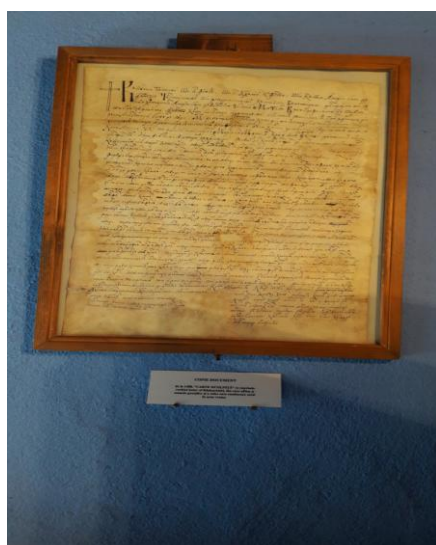

Fig. 3. Cartea Ocolniță, copie xerox pe perete. Copie nedată în limba română cu litere chirilice conținând câteva cuvinte slavone, aflată la Muzeul Bisericesc din Casa Episcopală de la Rășinari. (Foto: Ela Cosma, 2017.)

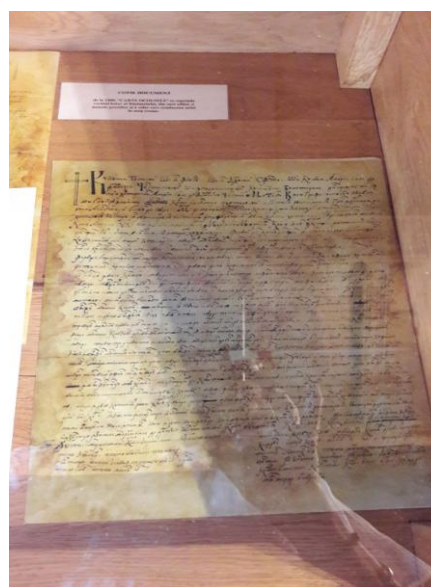

Fig. 4. Cartea Ocolniță, copie xerox în vitrina Muzeul Bisericesc din Casa Episcopală de la Rășinari. (Foto: Ela Cosma, 2017.)